

En episode under riksrådsforhandlingene 17 juni 1940

Med saken om fred med Tyskland og en protest fra biskop Berggrav mot presidentskapets fremstilling

Om den 17. juni 1940 ble det vedtatt i riksrådet å inngå en våpenhvile med Tyskland. Dette ble gjort på grunn av den katastrofale situasjonen i Norge.

I vårt sammendragsreferat av dokument nr. 1 om forhandlingene i 1940 ble det bl. a. ikke plass for noen omtale av presidentskapets redegjørelse, som har foranlediget biskop Berggravs til Stortinget. Den 17. juni hadde forhandlerne etter en konferanse med Delbrügge et møte hvor også enkelte medlemmer av Administrasjonsrådets medlemmer samt høyesterettsjustitiarius Paal Berg og biskop Berggrav var tilstede. I følge presidentskapets redegjørelse ble det under denne konferansen av biskop Berggrav fremsatt et forslag som forutsatte at det straks kunne oppnås fred med Tyskland. Presidentskapet mente at fredsforhandlingene under de rådende forhold kunne medføre lite betydningsfulle konsekvenser for oss, men gikk dog med på — under protest for enkeltes vedkommende — at Berggrav underkånde for egen regning undersøkte hos Delbrügge hvilke muligheter et slikt forslag hadde for å vinne fram. Det viste seg imidlertid at dr. Delbrügge avviste enhver mulighet for fredsforhandlinger. Biskop Berggrav framholdt at hans forslag da bortfalt, heter det i redegjørelsen til presidentskapet. Biskop Berggravs drøp til Stortinget lyder:

I St. Dok. nr. 1 har presidentskapet funnet å burde trekke inn referatet av en kortvarig overveelse i den indre forhandlingskrets den 17. juni. Det er blitt framstilt som om jeg «framsette fredsforslag overfor Tyskland». Da dette er uriktig og kan oppfattes som ærerig også for andre av deltakerne, må det være en plikt å gi Stortinget en framstilling av det faktiske forhold.

Det ville ikke være tilrådelig at hver enkelt deltaker fra den gang nå skulle legge alt sitt stoff fram, særlig fordi en derved ville bli nødt til også å omtale personer, som først bør ha anledning til selv å opplyse hva de måtte sitte inne med til nærmere klargjøring og avveining. Både landet og de enkelte vil være tjent med at en granskingskommissjon overtar denne materialbehandling, og at kommissjonen etter nøye å ha prøvet og sammenholdt saken, gir folket full beskjed. For min del så jeg helst at dette kom straks. Detaljer kan i denne sak ikke vurderes sannferdig uten at man får rullet opp helheten. En får imidlertid finne seg i å vente. Dette må bli felles skjebne for dem som tok noe av ansvaret i de dager. Derfor begrenser jeg meg her til det som presidentskapets overraskende framstilling tvinger til straks å oppklare.

Jeg ble den 15. juni 1940 hentet til det møte de norske politikere holdt. De og Administrasjonsrådet hadde oppnevnt meg til forhandler

sammen med Paal Berg og senere skriver Harbek. Slik som forholdene lå an føle jeg ikke å kunne unnså meg. Jeg deltok til og med 17. juni. Da brøt jeg forbindelse av på grunn av det arbeidsvanskelige initiativ som ble tatt om møter og som måtte føre til nyheter.

Mitt standpunkt var helt klart at vi heller måtte ta den tyske journalen enn å svikte i noe som var vesentlig og da jeg den 18. juni ville nedlegge vervet sammen med Berg og Harbek, men ble bedt om å være med fordi et totalt splitte av forhandlerne ville framkalle det inntrykk hos tyskerne at nå var også vårt standpunkt forlatt. Svarte jeg:

«Jeg kan ikke bli med, hvis vi skal vike i spørsmålet om Kongen.»

Til betydning av den episode som presidentskapet har trukket fram fra ettermiddagen den 17. juni, benytter jeg det foreliggende referat og innholdet i min dagbok.

I referatet — som ble opptatt på stedet med hurtigskrift til bruk for forhandlingene og som presidentskapet etter anmodning senere fikk utlånt, men her ikke har benyttet — heter det:

«De norske forhandlere hadde etter tilbakekomsten (kl. 17) fra dr. Delbrügges en konferanse på administrasjonsrådets kontor, hvor man drøftet den nye situasjon som var inntrått etter Frankrikes plutselige kapitulasjon (om middagen) og de uttalelser som Delbrügge i den anledning var framkommet med. Høyesterettsjustitiarius Paal Berg ble tilkalt og deltok i disse drøftelser. Man hadde det inntrykk at vår stilling i sterk grad var blitt vanskeliggjort ved det som var hendt i Frankrike, og at våre utsikter var dårligere. Det kunne være noen tvil om hvorvidt Delbrügge hadde tenkt seg at der likevel kunne sluttet separatfred med Norge som med Frankrike. Paal Berg var enig i at situasjonen var blitt en annen. Bergraven mente at man burde undersøke underhånden hos Delbrügge om det var tale om fred også for Norges vedkommende. I såfall ville man med enda større vekt kunne stå på at kongespørsmålet ikke ble rørt nå. Han antydte et forslag som i ordvalget tok sikte på å ta brodden av tyskernes uvåje. Utkastet ble drøftet og kom som resultat herav til å lyde: (Her følger gjengivelsen av utkastet som er korrigert citert av presidentskapet. Videre i referatet.) Man ble enig om — idet dog Moseid hadde betenkeligheter — at Berggrav straks skulle gå oppom Delbrügge og forhøre seg, idet han uttrykkelig skulle si at han hadde fått det inntrykk rent personlig at Delbrügge i ettermiddag hadde henstilt på en slik mulighet om fred, og derfor — før han (R.) brakte saken til drøfting — ønsket å vite om der lå noen realitet til grunn for en slik mulighet.

Så langt referatet. Besøket hos

Delbrügge er referert i referatet hvor det heter:

«Hos Delbrügge kl. 15. «Dagboken har først en oppsummering av situasjonen: Forhandlingene var at han (Delbrügge) i forhandlingsmøtet kl. 16.15—17.00 sterkt hadde framhevet at situasjonen var — om helt siden etter Frankrikes kapitulasjon. «Det var ut til at det se lettere å komme til en ordning med Frankrike enn med Norge, sa han — en uttalelse som kunne tyde på at han ønsket fred med Norge nå. Jeg hadde ønsket først å høre Paal Bergs og forhandlerens mening om dette med Frankrike og freds mulighetene. Frankrikes kapitulasjon virket så overveldende og knugende at det var som om hele vår situasjon med øst slag var totalt forandret. Samtidig gjøt det å utnytte muligheten for på denne måte å få utskutt behandlingen av kongespørsmålet. (Vi måtte se å komme ut av det rot og det usere som heraket med de uoffisielle deltakere og de hodeløse forhandlinger og se å få dem over på solidere norsk basis.) Etter å ha drøftet saken med Berg og forhandlerne (se herom referatet), gikk jeg til Delbrügge kl. 18. (Når det nå heter i Dok. nr. 1 at «enkelte» (i flertall) protesterte», er dette ikke overensstemmende med det virkelige forhold. Ikke en eneste protesterte. Noe sånt hadde vært tilstrekkelig til at der ikke var blitt noe av besøket.)

(Spørsmålet til Delbrügge gjøt hva der lå i hans ord fra om ettermiddagen — om de betød at det på var påteft fred?) Delbrügge svarte straks at det ikke var tale om fred med Norge. Frankrike hadde kapitulert betingelsesløst, men heller ikke med Frankrike ville det bli sluttet noen fred nå. Føreren ønsket å se alle spørsmål under ett og ta hele nyordningen på en gang. «Tro De meg, det vil ramle flere kongekroner enda!» (Dette siktet til England.) Det eneste han kunne tenke seg at der var noen nytte i, var at vi erklærte oss i tilfelle å være beredt til fred. På min forsikring om at vi stod samlet om dette med Kongen, svarte han: «Nei, det vet jeg bedre enn De at dere ikke gjør.» Til denne overraskende ytring svarte jeg at eller tar De storrig feil. De skulle hørt Christensens tale i vårt møte nå. Den var fast og klar og uten minste vaklen i kongespørsmålet.» Jeg sa at vi fikk heller ta de tyske kommissarere. Det var ikke vanskelige å ha tapt men det var vanskelige å la seg tvinge av makten til å handle mot sin overbevisning. Da svarte han — og sa det på en ubehagelig måte —: «Da får dere Quaking!» — Det var første og eneste gang han nevnte dette navn under forhandlingene. Jeg anså det som en uverdig trussel.

Så langt dagboken. Samtalen — som ble ført stående — var blitt avbrutt av noen rikstelefoner til Delbrügge, så oppholdet i hans

dag er misforstået. Varm takk til de som vart

Statsminister Nygaardsvov for i Stortinget sin beretning. Presidenten utkommet under kongepresidenten. Blant de parlamentariske, minde har trodde han hadde holdt sine digelse til å bilde stamhus kommer på de representante slege var han igjen på de som hans virke er uløselig og hvor han har gjort en sats for landet direkte og indirekte.

Statsminister Nygaardsvov: Det nærmeste trygge stedet gjen være Sverige, men her liva Sverige angikk ble det for oss at hverken Kongen ringen på det tidspunkt vil ansette gjester der.

Statsministeren redegjorde brekk for det som skjedde bergum og inn til Kongen, og regjeringen måtte forlate kjent fra hans uttalelser til bladet om denne sak i vi minner.

Deretter gikk han over til viktigste saker som er frembrakte, således militæravtaler britannia av mai 1941, anordning av norske sjefartadomsstole britannia, de provisoriske — som utvider adgangen til dedestråf i militære saker dedestråf i borgerlige saker gjelder landforrederi, anordning åpner adgang til å anvende for drap, mishandling, frit og andre grovere forbrytelser: gen som konfiser den nye s almen tillit, de forakjelige som tar sikte på forholdet i den nærmeste tid etter frig Norge, avtalen med de tre st Storbritannia, USA og Sovjet som forbeholder norsk jur norsk sivil administrasjon norske områder, samt de anordninger angående oppryddingen etter krigen vesenet ble omorganisert i av 1942 og general Wilhelm ble utnevnt til forsvaretschef han fungerte i inn til høst Kronprins Olav ble utnevnt sjef med general Hansteen kommanderende.

Deretter behandlet stats de forskjellige departement For utenriksdepartementet å gjøre å skape den mest hindelse med samtlige alle Finansdepartementet i sta og høyesteretts som departement skal være.

Sosialdepartementet fikk omfattende arbeid, bl. a. med 30,000 almuenn og alle sivil over. Hjelpearbeidet fra Am under dette departement, o steren nevnte i denne for store kortenester stort Hambro har her innlagt departementet hadde vidt norske flyktninger i Sver Her hadde de norske flyktninger s klappesbehold. Tall ligger øst stadig og stem deg i Sverige kunne øst. Forholdene bedret seg dog, at politiforene ble satt i i i forbindelse med lokal

inister 87 680

z. 50 000 kr.

å lite ut å være i — admistrasjo den strengt

500 kr.
800 »
4500 »
2000 »
1400 »
7500 »

ar ikke bare br A 50,000 kr., men til anbrakt i gar god og almennt

sektet, som har A tak i, har fami 74 duker og og underlaken, sier for 1078 kro bra for sine

stende. Å gjengi malerier selv vil føre for til slutt oppd en del av rotm herav koks for 1200 hallen 7400, omstuen 32,785, 10 s overværelst 1235, datterens overværelst 15,535

Isen til get.

innsettet lørdag av skolekommun fra det bel og nærhet av kommunen for den interparla o 1939.

e til å innbo.

dece.

kommer der kontrollmum- lar far han den bruk for forsøk på å e arresterte nas- sinke til å spre teier — de har vinn og slett- tilvendig å til- giv sak å være v denne måten og i det — Lovre- indig fram under har spesialund- on.) teller til slutt på aner elere, sam- skjønnet, men det bestemmes om m der vil bli yst- berne for møter

at det overhodt

eg for meget, da den norske...
ordt Ithely var for slutt hadde Skeld en anse men Sundblad

Worsharetten i Oslo...
lingakjennelse over følgende guldinger:
Disponent Karl Thorvald Eriksen.
Journalist Wilhelm Mikkelsen.
Følsøemaker Erik Martin Eriksen.
Kommandersersjant i Kongsgården Brynjulf Långland.
Maler Ole Magnus Malby.
Student Per Grønhaug.
Politikonstabel Hans Ludvig Hovsjaen.
Følsøemakerlærling Einar Vik.
Bilsjef i Rikshirdstaben Rolf Brandeford.
Postfullmektig Carsten Anker Kristoffersen.
Bryggerarbeider Johan Hilmar Ellingsen Berg.
Kontorsjef Frits Paul Haberland.
Anleggsarbeider Nils Aslesen.
Sjømenn Thorleif Steen Rasmussen.
Direktør Aage Hjerlsing.
Gymnasiast Fridtjov Erling Gran-Meyer.
Overlagfører i AT Harry Odleif Ørneberg.
Finmekaniker Mikal Kristian Digre.
Kontorsjef Sverre Kvasnes.
Gårdsgutt Jan Skundberg.
Bud Arne Knutsen.
Fabrikkarbeider Arvid Øystein Olsen.
Skoleelev Øystein Hansen.
Filmfotograf Hugo Mark Laumann.
Trikkekonduktør Knut Fredriksen.
Inspektør Tor Marstrand.
Vulkanisør Rudolf Karl Fure.
Kunstmaler Søren Onsager.
Snekkermeister Kjell Erik Gundersen, (Rikshåndverksmeister).
Intendant Alf Knutsen.
Frontkjemper Claus Lowsow.
Tolk i tysk Slip Ingrid Iversen.
Kontordame Erna Margrethe Utne.
Ekspediør Thordis Medalen.
Billedvevsterke Sigrid Mohm.
Syerske Mildrid Arvesen.
Huamor Inge Raftahall.
Telegrafekspektor Ingeborg Elise Haanhu.
Signe Johannson.
Vaktmeister Lolv Ejerke.
Avedlingsjef John Kristian Belt Engelsen.
Møbelsnekker Otto Gjellum.
Politiløytant Einar Martin Aas.
Elektriker Fredrik Odsgaard.
Wiktor Skar Andersen.
Revisor Tønnes Anda.
Ingeniør Christian Sigvart Børresen.
Landbruksekspektor Ole Nikolai Trønsnes.
Sekretær Arvid Rian.
Torolf Lund.
Vaktmann Ragnar Pettersen.
Sjåfer Lars Otto Larsen.
Musiker Ragnar Odmund Birkedal.
Ligningsfullmektig Finn Brandt Rasmussen.
Tegner Harald Damalsh.
Underkvartermester Hans Jostein Røis.
Givind Fosb.
Kjæpmann John Nyasa.
Hovmester Henry Thorvald Iversen.
Folliemann Willy Iversen.
Kontordame Agn Erika Krogh.
Modellsnikker Alf Michael Svendsen.
Kontordame Lill Regine Antonsen.
Kristian Fredrik Ambrøsten.
Konstabel Gunnar Velsøen.
Veiarbeider Per Ålbø.
Konstabel Sverre Aarstad.
Bokbinder Gunnar Thorleif Dalskjen.
Kontormann Asbjørn Ole Dokken.
Revisor Knut Johannes Gundersen.
Konstabel Ole Nilsen.
Konstabel Hugo Olsen.
Sjåfer Oskar Havn.
Løytnant Gustaf Albert Møller.
Konstabel Carl Thorsen.
Kontormann Carl Thorsen.
Konstabel Ole Einar Hovsjaen.
Elektriker Rolf Brandeford.
Vaktmeister Hans Jostein Røis.

Gyhrvold kelrisset

isen og familie
5 klasser.

unge folk utover til
sjøen da syklistene
konkurransen etter
en ganske sur vind,
de mange klasser
let ca. 150 syklist
stille opp.
vunnet av Aage
på 46.51. Nr. 2 ble
isen, Sagene, 48.52
Blstrup, Gjeller-
amle Norgesmester
isen, Hæro, vant
A. og hadde for
4 av sin familie
avrige klasser. Hans
ansen vant den
se, sønnen Erling
nestbeste tid, 47.59,
av de øvrige klasser.
lig meget av den
stiansen.

laget ekampen" att.

om man vet kret-
ms lag til innsett
Danmark. Kretsens
es ut sitt lag slik:
yn, Egil Jevasord,
Holmsen, Lvn, Gu-
Arne Olstad, Ojse,
lerengen, Hans Nor-
einsson, Lvn, Birger
og Paul Sehrans.

5 tap. bomby

u. (PT) fra Kongsbu
i År. Fosse har ut-
tapt 16.558 fly, 299
A. offentlig med. Et
frøse gift, 2000 fly
Tapene i år har nå
offlyne. 1938 på 14
Eksports av flyet
ly fra Kongsbu
t neste år har på
i samarbeid med

Fritt Folk...
Schøyens Bilkeselskap og Thorvald Bak-
ken, direktør for Oslo...

En episode

(Forts. fra side 5).
varelse varte ca. 10 minutter.
Det framgår av dette:
1. At der ikke var tale om noen personlig «ekskusjon» fra min side, men at der ble handlet i samråd.
2. At der ikke var tale om noe norsk «fredsforvalg». Ikke noe ble overlevert til eller referert for tyskerne. Det vi prøvde oss med var en følelse hos Delbrügge, angående hva han hadde i sinne, og hvad vi i tilfelle kunne forberede oss på.
3. At vår interne forhåndsoverveielise og den skisse vi hadde oppsatt til å klare for oss selv hvad der i tilfelle kunne bli tale om, var helt ut betinget av om det virkelig skulle vise seg å foreligge «en ny situasjon». Tilmene var kostbare, vi måtte være forberedt på overraskelser. Vi måtte gjennomtenke om «fredsforhandlingene» ville kunne innebære fordeler i den foreliggende situasjon. Der ble derimot ikke gjort noe «forslag» til den norske politikergruppe. Tanken ble droppet totalt og momentant i samme øyeblikk det viste seg at Delbrügge ikke hadde ment noe med sine ord. Overveielisen og skissen kom aldri til å spille noen som helst rolle. Det hele hadde et foreløbig liv som varte 1:50 minutter og var dermed ute av verden.
At skisseutdøden overhodet mot vår forutsetning — ble maskinskrivet og under mitt fravær ble gjort kjent for de andre norske, skyldtes en tjenestefrig sekretær. Det framgår av referatet at det uttrykkelig og straks ble sagt fra (av meg) at alt øyeblikkelig var bortfakt.

Denne episode fra vår mest for-
merkede dag er et vitnesbyrd om
en momentant fortvilelse i de aller
første timer etter Frankrike-kata-
strofen mens vi famlet etter ut-
veier. En kan i slike stunder gjøre
tankeforsøk for seg selv som en et
per timer utpå ikke er glad for.
Men alt som i øyeblikket ble gjort,
og alt vi har ansvar for er en helt
uforbiddende undersøkelse av hvad
fysikerne nå hadde for planer. Intet
som helst ble utlevert. Intet ble
foregrepet. Intet som minner de om
insolent heri (somme kvallene) kan
for. Det er derfor vanskelig for
skjønne hva de forestilte om dette
hav å gjøre og framstilling av
forholdene som det var.
Som det er sagt, ingen av for-
budsene ble foretatt. Intet ble
gjort som det var sagt. Det ble
lært av dette som var, og som ble
foretatt. Det var en helt annen
situation som ble foretatt, og som
ble foretatt. Det var en helt annen
situation som ble foretatt, og som
ble foretatt.

16.30 i de resp. teatre

TEATRENE

NATIONALTHEATRET Tlf. 12110 - 22103
Mandag kl. 19.30:
«Therese»
Tirsdag kl. 19.30:
«Andersens»
Komedie i 3 akter av Johan Borgen.
Oversættelse av M. 650-1-1-1.

CENTRALTHEATRET Tlf. 42350
Hver aften kl. 20:
«To træder»
Skuespill av Soyá.
Tilbest. etter kl. 10.

DET NYE TEATER Tlf. 20902
Kl. 20. Lysspill
«Søndagsparadisets»
Med Elisabeth Bang, Edith Carl,
mar, Lydia Opsler, Eva Steen,
Ingrid Rønde, Alfred Solnas, Einar
Vaage, Carsten Winger.

CARL JOHAN TEATRET T. 17490.
I aften kl. 20:
«KA-BA-RE-VYEN»
«Faren overs»
Billetter til onsdag fra 1 dag kl. 10.

CHAT NOIR Tlf. 12103.
I aften kl. 20:
«Det smaker av fugl»
med nye innlegg.
Forsalg til onsdag fra 1 dag kl. 9.

EDLERKOPPEN TEATER T. 32340.
I aften kl. 20: «Fredsrevyen»
«Det går»
med LEIF JUSTER
Billetter til onsdag fra 1 dag kl. 8.
ingen telefonbestilling.

Grinfangenes Festkonsert

Freitag 24. juni kl. 20 i Aulaen.
Billettsalget åpnes onsdag kl. 18
i Norsk Musikforlag. Ikke som før
avsluttet mandag.

Skiftesamlinger

mandag den 18. juni 1945

- Kl. 10: A.S. Impregnerings konkurranse.
- Kl. 11: Hønsnekker Carlos Pettersens konkurranse.
- Kl. 12: Frø Asger Alexanders Bohanes dødso.
- Kl. 13: Avedt Ingvald Fredriksen og gjestevende mann, jernhandverkerarbeider Gustaf Fredriksson Lillebo.
- Kl. 14: Avedt Ligning Alfred Bryn og hustru Fellesbo.

Kremasjoner og begravelser

mandag den 19. juni 1945

Det gamle krematorium i Oversteens Gasse i Trondheim kl. 12.00, Frø Barnehus, Gjøvik, Trondheim kl. 11.00, Sigrid Arnekleiv kl. 11.00, Einar Erling, Konrad August, D. M.

Det nye krematorium i Klubbstr. på Hov, Trondheim kl. 12.00, Berne, Trondheim kl. 11.00, Ojse, Amalie Sagene kl. 11.15, Signe, Olav, Harald, D. M. (Trondheim) kl. 12.00, Fredrik, Ingvald, Einar, Gunnar, Gunnar, D. M.

D
FRØGNE
15-2-37
dyrger
(Dwarf)
adgang.

JARLEN
- 21-1-1
sonn) E
Barn: ad

PARKTE
17-19
love); J
Voksne.

INGEN
16 og 1
Filmmat
1) No
2) St
3) De
4) Ek
Voksne
kl. 19
gentiese

NYE BO
kl. 17-
1) Ma
2) Ma

SORIA
- 19-1-
which w

KINOS
Bill. fra
Pr
r ut
Alle un
krigsfan
på første

kl. 19
Kan du
Numan.

MAI
HAR
Univ

FO
RA

Ons
Osk

Da
Ei
K
In
For
Kl
A. G